

Глобальні виклики вимагають від фармацевтів єдиних стандартів і дій

Нині серед глобальних загроз людству називають виникнення та поширення нових хвороб, яким уряди багатьох країн та громадськість хочуть протистояти, тому й закликають до спільних дій проти них, зокрема фармацевтів із різних країн світу. Останні наразі мають об'єднатися та тримати зв'язок між собою через єдину міжнародну систему – Міжнародну фармацевтичну федерацію (FIP). Члени FIP – національні організації, фармацевтичні школи та індивідуальні представники, які підтримують один одного в змінах на краще їх національного фармацевтичного сектора. Їх можливості збільшуються за рахунок глобальних мислення, стандартів та дій.

Відповідальне лікування, важливість якісної фармацевтичної освіти для фармацевтичного працівника є першочерговою та незамінною в забезпеченні консультування пацієнтів та сприятливій відповідальності їх ставлення до застосування лікарських засобів.

Тож орієнтація фармацевтичного працівника давно змінилася з фокуса на продукт (послугу, лікарський засіб) на увагу до пацієнта. Кожна людина на планеті має бути забезпечена можливістю отримувати якісну, своєчасну та доступну медичну допомогу. Це включає, в тому числі, проведення державами/асоціаціями/працівниками системи охорони здоров'я таких програм, як пропаганда здорового способу життя, акцентування уваги на профілактиці захворювань та підвищення обізнаності суспільства за питань відповідального самолікування.

Доступ пацієнтів до послуг фармацевтичного працівника як першої ланки взаємодії з працівниками системи охорони здоров'я є дуже важливим, та велика кількість індивідуальних та спільних ініціатив щодо поширення відповідального самолікування в усьому світі надходить саме від фармацевтів.

Однак турбота пацієнта про себе полягає не лише у відповідальному застосуванні лікарських засобів, а й в тому, як піклується про себе людина в цілому, її способі життя тощо. І завдання фармацевта полягає в тому, щоб донести це до кожної людини, яка звертається до нього за допомогою.

Варто також зауважити, що в процесі покращення стану системи глобальної охорони здоров'я важливу роль відіграє тут і рівень професійної підготовки фармацевтичного працівника.

Експерти переконані, що необхідно розробити єдину глобальну концепцію розвитку фармацевтичної освіти для всього світу та спільне бачення того, як досягти розвитку та покращення фармацевтичної галузі в цілому шляхом змін системи професійної освіти на фундаментальному рівні.

Спрямованість на пацієнта

Фармація, як і більшість інших наук сьогодні, знаходиться в постійному розвитку та намагається якнайповніше відповідати потребам сучасного пацієнта. Наприклад, як боротися з антибіотикорезистентністю чи яка роль фармацевта в процесі імунізації, – про це та інше йшла мова на цьогорічному 76-му Світовому конгресі з фармації та фармацевтичних наук (Міжнародної фармацевтичної федерації, International Pharmaceutical Federation – FIP).

Антибіотикорезистентність. Стійкість до антибіотиків – антибіотикорезистентність (AMR) – є природним процесом. Виникає вона тоді, коли мікроорганізми розвиваються/мутують таким чином, що можуть протистояти лікам, які використовували для боротьби з ними. Вчені вважають, що AMR виникла разом з появою можливості масового застосування антибіотиків, тобто з моменту їх промислового виробництва. AMR є однією з найсерйозніших загроз, що стоять перед людством. Фармацевти все частіше беруть участь у розробці, оцінці та запровадженні програм боротьби з AMR. Це відображено у Глобальному плані боротьби з AMR Всесвітньої організації охорони здоров'я – ВООЗ, згідно з яким необхідна участь госпітальних та роздрібних аптек. Тож фармацевти працюють для захисту і зміцнення здоров'я, безпеки та благополуччя пацієнтів і громадськості, роблячи їх більш стійкими до інфекцій. Фармацевти є експертами у сфері лікарських засобів. Саме в їх консультативній допомозі й полягає клінічна роль у попередженні AMR та забезпеченні оптимального застосування препаратів. Така допомога включає призначення та/або застосування антибіотиків відповідно до показань, дозування, тривалості прийому, корекції дози, а також взаємодію з іншими лікарськими засобами та мінімізацію побічної дії. Підраховано, що тільки у ЄС вартість лікування резистентних патогенів оцінюється приблизно в 1,5 млрд євро на рік. AMR також побічно впливає на лікування неінфекційних захворювань, роблячи його більш складним. Наприклад, сучасні методи лікування раку часто пригнічують імунну систему пацієнтів, що знижує їх здатність боротися з інфекціями. Без ефективної антимікробної терапії для профілактики або лікування інфекції хіміотерапія раку стає неетичною. За даними ВООЗ очікується, що протягом наступних 35 років близько 300 млн осіб передчасно помруть через AMR, а її економічні наслідки для світової економіки становитимуть близько 100 трлн доларів США, якщо не буде вжито заходів. Поява AMR є складною проблемою, що залежить від безлічі взаємопов'язаних факторів, зокрема надмірного і неправильного застосування протимікробних препаратів в усьому світі.

Боротьба з AMR вимагає глобальних дій щодо просвітницької та інформаційної роботи. Настанови та довідкові матеріали можуть надати необхідні інструменти для лікарів і фармацевтів для того, щоб навчити пацієнтів відповідальному застосуванню протимікробних препаратів і важливості дотримання призначеної схеми лікування. Ці інструменти також дозволять забезпечити пацієнтів ліками, що відповідатимуть їх індивідуальним клінічним потребам,

в необхідному дозуванні протягом достатнього періоду і за доступної вартості. Спостереження і раціональне застосування антибіотиків в медичних, аптечних, стоматологічних і ветеринарних закладах вкрай важливе та необхідне. Це може стати поштовхом до розробки нових протимікробних лікарських засобів.

Профілактика та контроль інфекцій також є важливою стратегією для боротьби з ними та подальшим зменшенням застосування антибіотиків. Це передбачає програму інформування суспільства щодо належної гігієни (в тому числі миття рук), навичок щодо правильної поведінки під час чхання/кашлю, ізоляції інфікованих пацієнтів від здорових людей тощо. У таких стратегіях профілактики фармацевти мають брати безпосередню участь.

Одним із вирішальних факторів запобігання AMR є якість лікарських засобів. Контрафактні лікарські засоби є серйозною загрозою для здоров'я населення. А антибіотики є однією з груп, яку фальсифікують найбільше. Підроблені ліки можуть не мати терапевтичного ефекту взагалі чи навіть бути токсичними. До того ж, якщо ліки мають правильну діючу антимікробну речовину, але в недостатній кількості, – це сприяє розвитку AMR.

Імунізація. Роль фармацевтів у сфері імунізації та вакцинації значно відрізняється в усьому світі. В деяких країнах фармацевти в основному беруть участь у забезпеченні безпечного зберігання та відпуску вакцин, тоді як в інших країнах вони відіграють більш вагомий та активний роль, оскільки є юридично уповноваженими організувати та реалізувати національні програми щеплення. Стратегічне та інтегроване партнерство між працівниками охорони здоров'я стає все більш поширеним, і роль фармацевтів в ролі просвітян, координаторів набуває більшої популярності.

Експерти вважають, що близько 10 млн життів на рік можна було б врятувати шляхом підвищення доступу до ліків і вакцин. Щонайменше 940 млн осіб живуть в країнах, де понад 193 тисячі роздрібних аптек потенційно можуть запропонувати доступ до послуг з вакцинації згідно з новим дослідженням FIP.

За оцінками ВООЗ вакцинація рятує 2–3 млн життів щороку. Це один із найбезпечніших, найефективніших і економічно вигідних заходів щодо запобігання, обмеження та ліквідації загрозливих для життя інфекційних захворювань. Доступність і поширеність роздрібних аптек роблять їх першою точкою контакту з пацієнтом, забезпечуючи чудову можливість для вирішення низького рівня охоплення щепленнями.

У деяких країнах, наприклад в Канаді, рівень вакцинації проти грипу різко підвищився внаслідок підвищення доступності та зручності послуг вакцинації за рахунок залучення у цей процес аптек. У Португалії за перший рік реалізації програми близько 40% усіх проданих вакцин проти грипу вводили в аптеках. В США через 10 років після впровадження вакцинації на основі аптек рівень вакцинації підвищився у понад 2 рази.

Тенденція наділяти фармацевтів правом робити щеплення, щоб забезпечити прямий доступ до імунізації, дозволяє отримати додаткову можливість розвитку та укріплення національних систем охорони здоров'я. Несподівані спалахи інфекційних захворювань, які можна попередити (від звичайного грипу до H1N1), повторюватимуться через певний проміжок часу в якомусь куточку світу, і фармацевти повинні розглядатися як незамінні учасники процесу імунізації разом із медичними фахівцями в наданні доступу

та введенні вакцин, особливо під час надзвичайних ситуацій.

Фармація, фармацевтична освіта та професійний розвиток повинні постійно удосконалюватися, щоб відповідати потребам галузі охорони здоров'я, разом з провідними організаціями охорони здоров'я, для задоволення орієнтованих на пацієнта потреб на місцевому, регіональному та міжнародному рівнях.

Зокрема, система фармацевтичної освіти в Україні потребує значних змін. У всьому світі людина, що має вищу фармацевтичну освіту, називається фармацевтом. В Україні ж – провізором. А фармацевтами є особи із середньою фармацевтичною освітою, які за міжнародними стандартами не мають права безпосереднього контактувати з пацієнтом, приймати рішення щодо того, який препарат відпустити хворому.

Насамперед сучасна фармацевтична освіта має важливе значення для майбутнього удосконалення глобальної системи охорони здоров'я та забезпечення кваліфікованої якісної фармацевтичної послуги та доступності лікарських засобів. Тож необхідно забезпечити якісну освіту, яка відповідає національним і світовим стандартам, для задоволення потреби окремих пацієнтів і суспільства в цілому.

Крім того, має бути чітка відповідність між результатами фармацевтичної освіти та загальними потребами галузі охорони країни на національному рівні. Аби забезпечувати належну фармацевтичну практику, фахівцям необхідно постійно оновлювати свої професійні знання, адже наука постійно розвивається, а потреби пацієнта – розширюються. Необхідно також пам'ятати про важливість співпраці між різними спеціалістами системи охорони здоров'я. Лише таким чином можна досягти найбільш результативної роботи щодо покращення стану глобальної охорони здоров'я. При цьому необхідно підтримувати не тільки безперервність навчання, а й постійно оновлювати навчальні програми відповідно до стану та розвитку фармацевтичних наук.

Вплив ліків на довкілля

Ліки є важливим інструментом запобігання або лікування різних захворювань, але з'являється все більше доказів того, що залишки лікарських препаратів знаходять у воді, атмосфері та ґрунті, що може негативно впливати на навколишнє середовище та здоров'я людей. При цьому вкрай важливо, щоб зусилля щодо здійснення заходів з охорони навколишнього середовища не ставили під загрозу наявність ліків та їх доступність для пацієнтів. Адже потреби пацієнта мають першорядне значення.

Вплив медикаментів на навколишнє середовище є глобальною проблемою, в яку окремі фармацевти та їх професійні асоціації можуть внести зміни. Для цього необхідно, щоб фармацевти взяли професійну відповідальність за весь процес застосування лікарських засобів, а також за потрапляння речовин через стічні води у навколишнє середовище.

Незалежно від місця або країни працевлаштування фармацевти повинні прагнути змінити процес медикаментозного лікування таким чином, щоб звести до мінімуму негативний вплив лікарських засобів, речовин тощо на навколишнє середовище.

Підготувала Віра Фазлеева